

Pravljična čajanka v oddelku podaljšanega bivanja

Fairy-tale tea party in after-school class

> Urška Hlupič

Izvleček

Kot učiteljica slovenščine in knjižničarka sem si zastavila cilj, da bi čim več učencev redno obiskovalo šolsko knjižnico in da bi s tem izboljšali svojo raven znanja. Ena od oblik spodbude je pravljica čajanka za učence od prvega do petega razreda. To je dejavnost, ko ob srebanju domačega čaja učenci prisluhnejo poučni pravljici in se o njej pogovorijo. Pred branjem pravljice so lahko videli, kako poteka priprava domačega zeliščnega čaja, in se skozi zgodbo seznanili z uporabo in učinkih zelišča. Moj namen je bil, da bi v šolsko knjižnico in k branju pritegnila čim več otrok. Hkrati pa bi se ob pitju čaja otroci umirili in sprostili. Učenci so spoznali, da je knjižnica kraj, kamor lahko pridejo po znanje in umirjeno vzdušje hkrati. Kot nadgradnjo pa sem ponudila pravljico čajanko staršem. Tako so imeli možnost videti, da so dejavnosti v knjižnici koristne in hkrati prijetne za vso družino.

Ključne besede

branje, oddelok podaljšanega bivanja, pravljica čajanka, šolska knjižnica, zelišča

UDK

028.5:027.8

Abstract

Being the teacher of Slovenian and a librarian, I set a goal to make as many pupils as possible to regularly visit the school library thus enhancing their level of knowledge. One of the encouragements is the fairy-tale tea party for pupils from 1st to 5th grade. Pupils listen and then discuss to an instructive fairy-tale while drinking home-made tea. Prior to reading they can see how home-made herbal tea is prepared and get to know effects of the herbs through the story. The purpose of this activity was to attract as many children as possible to the library and to reading. At the same time drinking tea relaxes and calms children. The pupils saw that the library is the place where they can come to get knowledge and peace at the same time. As an upgrade I offered the fairy-tale tea party to the parents, giving them the opportunity to see that library activities can be useful while being pleasant to the whole family.

Keywords

reading, after-school class, fairy-tale tea party, school library, herbs

Uvod

Na šoli opažamo, da raven znanja učencev upada. Učiteljice predmetne stopnje zaznavamo, da učenci, ki prihajajo z razredne na predmetno stopnjo, vse slabše berejo, čeprav učiteljice razredne stopnje že vrsto let učijo branje skladno z učnimi načrti in se trudijo po najboljših močeh. Res pa je, da v zadnjih letih v osnovno šolo prihajajo učenci, ki doma neomejeno uporabljajo računalnik, telefon, i-Phone in podobne naprave. Ali je vzrok, da naši učenci slabše berejo in še slabše razumejo prebrana besedila, ravno v teh napravah? Mogoče.

Čim starejši so učenci, tem manj obiskujejo šolsko knjižnico. Knjižnica na naši šoli je resda že starejša in njen zunanji videz ni privlačen za učence, vendar je dobro založena s knjižnim gradivom. Ker pa na šoli opažamo, da na predmetni stopnji osvoji bralno značko majhno število učencev, sklepam, da zunanji videz knjižnice ni vzrok za neobiskovanje šolske knjižnice in nezanimanje za branje knjig.

Bralna pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjene sisteme simbolov (jezik) za tvorjenje, razumevanje in uporabo besedil za potrebe življenja v družini, šoli, na delovnem mestu in v družbi (Nacionalna strategija za razvoj pismenosti 2007). Bralna kompetenca (bralna pismenost) je ena ključnih kompetenc formalnega izobraževanja, še posebej obveznega osnovnošolskega, saj je eno najpomembnejših »orodij« za uspešno in učinkovito učenje šolajočega se posameznika. Razvita bralna pismenost se operativno kaže kot razumevanje prebranega in kot učinkovitost pri reševanju problemov z branjem (Pečjak, et al., 2010).

Učitelji v šolah zadnje čase poslušamo, da mednarodne raziskave PISA in PIRLS kažejo slabe rezultate slovenskih učencev. Tudi sami opažamo, da imajo generacije, ki prihajajo, vedno več težav s funkcionalno pismenostjo. Ker pa je dobro razvita bralna pismenost pomembna tako za posameznika kot za družbo, so se v knjižnicah razvile pravljične ure, igre s knjigo in knjižne čajanke.

Kot učiteljica slovenščine in od letos naprej knjižničarka, vsa leta pa obvezo dopolnujem tudi v oddelku podaljšanega bivanja, sem se odločila, da bo treba na tem področju na naši šoli narediti premik naprej. V sodobnem času je treba prilagoditi cilje bibliopedagoškega dela in najlažje je to narediti s pomočjo pravljičice. Projekt sem poimenovala pravljična čajanka. Kot osnovno vodilo sem imela knjižno čajanko, katere naloga je opozoriti, da je branje koristno in da nudi užitek.

Čajanka

Beseda čajanka izvira iz besede čaj, in sicer pomeni pitje čaja v družbi. Čajanka izvira iz Anglije, v 20. stoletju pa se je razmahnila tudi na slovenskih tleh. Namen čajank je spodbujanje družabnega življenja. Imele so vnaprej določen potek in ustaljena pravila. Čaj je v skodelice nalivala gostiteljica, zraven pogrinjka pa so bili na mizi še majhni prigrizki in košarica z drobnim čajnim pecivom.

Etnologinja Vlasta Mlakar je o meščanskih čajankah na Slovenskem napisala: »Čajanka je na Slovenskem pomenila zlasti obliko družabnosti, ki je ob sproščenosti medsebojnega komuniciranja omogočala najhitrejši pretok in izmenjavo informacij ter je strogo sledila pravilom lepega vedenja in seveda oblačenja po zadnji modi. Po 2. svetovni vojni je meščanska čajanka na Slovenskem kot oblika družabnega življenja zamrla in v enaki obliki tudi pozneje ni bila obujena. // So pa čajanke po 2. svetovni vojni prirejale v krogu študentskih prijateljev, ki so se med seboj vabili na čaj, se pogovarjali o študiju, umetnosti, včasih so si ogledovali fotografije s potovanj in poslušali glasbo. Tovrstna, povsem neformalna oblika druženja ob čaju se je ohranila vse do danes in čaj kar tako, naj bo pravi ali zeliščni, še vedno pomeni priložnost za prijeten klepet.« (Mlakar, 2012)

Knjižna čajanka

S pomočjo knjižnih čajank splošne knjižnice promovirajo vse vrste branja oz. predstavljajo različno bralno gradivo: gradivo za informacijsko, kognitivno branje (strokovno literaturo) in za branje v estetski užitek (leposlovno literaturo); prvo je povezano s sodobno funkcionalno bralno pismenostjo in vseživljenjskim učenjem, drugo pa morda bolj s posameznikovim prostim časom. Osrednji cilj knjižnih čajank je predstaviti predvsem mladinko književnost starejšim ljudem in jih spodbuditi, da bi brali otrokom v predšolskem in zgodnjem bralnem obdobju, odraščajočim otrokom pa – kolikor je to le mogoče – ostali partnerji v pogovorih o prebranih mladinskih knjigah (in kot poznavalci knjig tudi svetovalci).

S knjižnimi čajankami namreč spodbujajo predvsem družinsko branje, za katerega strokovnjaki poudarjajo, da je zibelka branja in odločilno vpliva na otrokovo poznejšo uspešnost pri učenju branja in na razvoj njegove bralne kulture. Branje kakovostne (mladinske) književnosti v dobi odraščanja ima namreč daljnosežne učinke na mladega bralca in njegov vsestranski razvoj (socialni, osebni, jezikovni ter razvoj domišljjske dejavnosti).

Pravljčna čajanka na Osnovni šoli Mladika

Tudi moj namen je bil promoviranje branja, in sicer promoviranje leposlovne literature za učence prvega in drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja (VIO). Ker nismo vedeli, ali se bodo učenci zunaj pouka želeli udeležiti pravljčne čajanke, smo si zastavili cilj, da bodo na pravljčne čajanke prišli vsi oddelki podaljšanega bivanja. To so učenci od prvega do petega razreda. Na sestanku aktiva oddelka podaljšanega bivanja (OPB) smo si tako kot prednostno nalogo zadali, da vsak oddelek vsaj enkrat pride na pravljčno čajanko v šolsko knjižnico.

Slika 1: Pravljčna čajanka za učence na Osnovni šoli Mladika Ptuj (foto: Leonela Djakovič).

Učenci so v okviru podaljšanega bivanja dobili vabilo, na katerem je bilo zapisano, da se bodo udeležili pravljčne čajanke v šolski knjižnici, seveda pa za to potrebujejo svojo skodelico za čaj. Na dogovorjeni dan so vsi prinesli v šolo skodelice in jih ponosno razkazovali sošolcem. Skupaj z učiteljico podaljšanega bivanja so prišli v knjižnico, kjer sem jim razložila, kaj pomeni čajanka. Ob njihovi pomoči sem skuhala kamilični čaj. Ker pa je naša šola v projektu Eko šola in Zdrava šola, smo pripravili čaj iz doma posušenih kamilic in brez dodanega sladkorja. Medtem ko je čajni filter, prelit z vročo vodo, počival v čajniku, sem jim prebrala odlomek o kamilici iz knjige Alenke Gošnik Godec: Zelišča male čarovnice. Učenci so prisluhnili, ob katerih težavah pomagajo kamilice in kako si jih pripravimo. Po petih minutah sem odstranila filter in čaj nalila učencem v skodelice. V roke sem vzela knjigo Čudežno pletivo in začela pripovedovati ob slikanici. Učenci so poslušali in srebal čaj. Po koncu pravljice smo se pogovorili, kaj nas je pravljica naučila in zakaj je dobro, da beremo. Ker so bili pridni in so popili ves čaj, sem jih nagradila z domačimi piškoti. Kljub temu da čaj ni bil sladkan, kot so otroci navajeni, so ga z veseljem popili. Nato so lahko izbrali knjigo in si jo izposodili. Ob odhodu pa so obljubili, da se bodo v šolsko knjižnico še vračali.

Vsak teden je v zimskem času v knjižnico prišla ena skupina učencev od prvega do petega razreda. Posebnost je bila skupina četrtega razreda, saj imajo na dan, ko so potekale pravljčne čajanke, tečaj nemščine. Na naši šoli poteka tečaj nemščine v okviru podaljšanega bivanja, saj imamo na tem delovnem mestu zaposleno učiteljico nemščine. Z učiteljico sva se dogovorili, da bodo učenci prebrali pravljico v nemškem jeziku. Tako smo hkrati izpeljali pravljčno čajanko in imeli uro nemščine. Učenci so bili nad branjem nemške pravljice zelo navdušeni, saj so zraven prinesli tudi rekvizite. Ob koncu smo si zaploskali in se posladkali s piškoti.

Slika 2: Pravljična čajanka za starše in otroke na OŠ Mladika Ptuj (foto: Leonela Djakovič).

Pri razvoju mladega bralca je namreč pomembna vloga staršev. Zato sem se odločila pravljjično čajanko ponuditi tudi staršem, ki bi se je udeležili skupaj s svojimi otroki. Najprej sem v popoldanskem času organizirala pravljjično čajanko za starše in učence prvega in drugega razreda. Ker je bil odziv velik, sem organizirala še pravljjično čajanko z delavnico še za starše in učence tretjega in četrtega razreda. Za učence prvega VIO sem se odločila, ker otroci radi prisluhnejo pravljici, hkrati pa je to pomembno obdobje za razvoj bralnih navad. Moj namen je bil tudi spodbuditi starše, da bi si brez odpora večkrat vzeli čas in prebrali knjigo otrokom in se o knjigah pogovorili. Brati nekomu, pomeni, vzeti si čas zanj, ki ga imamo radi, in deliti z njim lepoto literature, ki jo imamo radi.

Po koncu pravljice smo se pogovorili, kaj nas je pravljica naučila in zakaj je dobro, da beremo. Kljub temu da čaj ni bil sladkan, kot so otroci navajeni, so ga z veseljem popili. Nato so lahko izbrali knjigo in si jo izposodili. Otroci so lahko domov odnesli kazala za knjige, starši pa list z navodili, kako spodbujamo branje pri otroku. Ob odhodu pa so obljubili, da se bodo v šolsko knjižnico še vračali. Prav tako so obljubili, da bodo na šolskih gredicah spomladi zacvetele kamilice.

Odziv staršev je bil tako velik, da smo komaj našli dovolj prostora za vse, saj so nekateri zraven pripeljali še mlajše bratce in sestrice svojih šolarjev. Upam, da smo večini od njih polepšali dan in v njih spodbudili ljubezen do življenja s knjigo. Starši so pravljjično čajanko pohvalili in izrazili željo, da bi jo ponovili. Vsekakor bomo s pravljjičnimi čajankami nadaljevali tudi v naslednjem šolskem letu.

Viri

- Bucik, N. et al. (2005). Nacionalna strategija za razvoj pismenosti. Osnutek. Ljubljana. Pridobljeno 17. 6. 2013 s spletne strani: <http://pismenost.acs.si/datoteke/komisija/strategija.pdf>.
- Jamnik, T., Zver, M. (2005). Knjižne čajanke. Branje za znanje in zabavo, za vsak čas in tudi prosti čas. Knjižnica – igrišče znanja in zabave, Novo mesto. Priloga Knjižničarskih novic, (15).
- Mlakar, V. (2012). Meščanske čajanke na slovenskem. GEA letnik XXII (november), 52.
- Pečjak, S., Bucik, N., Peštaj, M., Podlesek, A., Pirc, T. (2010). Bralna pismenost ob koncu osnovne šole – ali fantje berejo drugače kot dekleta? Sodobna pedagogika (1), 87.

> **Urška Hlupič**, prof. slovenščine, učiteljica in knjižničarka na OŠ Mladika Ptuj
Naslov: Žnidaričevo nabrežje 1, 2250 Ptuj
Naslov e-pošte: urska.hlupic@mladika.si